

ΤΙ ΜΕΝΕΙ ΑΚΟΜΗ ΝΑ ΓΡΑΦΤΕΙ;

«Και μετά;

—Και τώρα τι άλλο μένει να γραφτεί;

Θα μπορέσετε να γράψετε ακόμα κάτι;

—Γράφει κανείς επειδή έχει κάποια επιθυμία;», ρωτούσε ο Ρολάν Μπαρτ

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ

— Και τώρα τι άλλο έχει να γραφτεί;

— Σ' ένα τόσο φωτεινό μυαλό κι ένα τόσο καταξιωμένο στοχαστή της λογοτεχνίας και συγγραφέα, όσο ο Ρολάν Μπαρτ, είναι δύσκολο να αντιπαρατεθεί κανείς, προπαντός αν δεν διαθέτει τη δική του πνευματική ναυοπλία. Εγώ δεν τη διαθέτω, δεν ξέρω μάλιστα αν διαθέτω καν ναυοπλία. Εν πάση περιπτώσει, θα 'θελα ταπεινά να επισημάνω πως και ο ίδιος ο Γάλλος διανοητής και σημειολόγος διόλου δεν κλείνει το δρόμο για πνευματική δημιουργία. Αλλά, έστω και ρωτώντας, τοποθετεί τον πήχυ του άλματος σε κάποιο υψηλό σημείο, σε μια στάθμη απαιτήσεων και θα 'λεγα ειλικρινείας ως προς τις προθέσεις του πνευματικού δημιουργού.

Το γεγονός άλλωστε ότι ο ίδιος Μπαρτ εξακολούθησε να γράφει και να δημοσιεύει και μετά την παραπάνω ερώτησή του, λέει πολλά. Και, φυσικά, λέει πολλά το γεγονός ότι ο αριθμός των συγγραφέων και των εκδιδόμενων βιβλίων δεν μικραίνει (το αντίθετο παρατηρείται).

Αλλο ζήτημα τι θα μπορούσε να αντιτείνει κανείς ως προς την αξία των προσφερομένων έργων. Και αυτομάτως σκέπτεται κανείς ή μάλλον διερωτάται: Μέχρι ποιο σημείο είναι δυνατόν να επηρεάσει ένα τέτοιο ερώτημα, απ' όπου κι αν προέρχεται, τον οποιονδήποτε άνθρωπο, στην οποιαδήποτε χώρα, που πιστεύει πως κάτι σημαντικό έχει να πει σημαντικό γι' αυτόν, για τη χώρα του, για το λαό του.

— Θα μπορούσατε εσείς να γράψετε ακόμα κάτι;

— Εκείνο που μπορώ να πω για τον εαυτό μου, είναι ότι όντως θέλω και μπορώ να γράψω κάτι ακόμη. Εχω, αν θέλετε, την επιθυμία, τουλάχιστον μέχρι τώρα ή σήμερα ή αύριο. Γιατί, κακά τα ψεγάδα, όσοι γράφουν, ανεξαρτήτως ικανοτήτων, αλλά με συνείδηση του τι επιδιώκουν και του τι μπορούν να πετύχουν, κινούνται από μια γνήσια, ειλικρινή λαχτάρα δημιουργίας και επικοινωνίας, με τον ίδιο τρόπο που επιθυμεί κανείς να τραγουδήσει ή να χορέψει ή να ζωγραφίσει ή να λείψει ένα ξυλό ή μια πέτρα και να δώσει κάποια μορφή που τον ικανοποιεί αισθητικά. Είναι, θάρρω, μια έκφραση εσωτερικής ανάγκης και η γραφή. Ή τουλάχιστον πρέπει να είναι.

— Καθώς εκπνέει ο αιώνας αφήνει

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ

«Μην κλαίς αγαπημένε», «Ο κήπος των πριγκίπων», «Εμβάθριο», «Υπνος θάνατος», «Μυθολογία», «Μεγάλη πλατεία», «Καταπότιση», «Η ατελείωτη γραφή του αίματος», «Μπέσα για μέσα».

εκκρεμή ερωτήματα που ο σκεπτόμενος άνθρωπος καλείται ν' απαντήσει;

— Κατ' αρχήν να πω ότι πιστεύω πως πάντα υπάρχουν εκκρεμή ερωτήματα, είτε βρισκόμαστε στο μέσον του αιώνα ή στο τέλος του είτε βρισκόμαστε στο 1933 ή στο 1987. Διαφωνώ που αναζητούνται ορόσημα για ανακεφαλαιώσεις και προρρησεις, όπως, για παράδειγμα, τι περιμένουμε από έναν καινούργιο χρόνο, το 1999 ως πούμε, ή από τη νέα θεατρική σεζόν. Πιστεύω ότι όλα αυτά είναι τεχνητά διλήμματα. Πάντα υπάρχουν και θα υπάρχουν εκκρεμή ερωτήματα, που θα καλείται να απαντήσει όχι μόνον ο σκεπτόμενος άνθρωπος, αλλά κάθε άτομο με συνείδηση και προβληματισμό. Και ευτυχώς που υπάρχουν και θα υπάρχουν. Αλλιώς θα μας έδενε η μακαριότητα και η στασιμότητα. Μαλιστα, στον αιώνα που τελειώνει, και ιδιαίτερα στο δεύτερο μισό του, ο ρυθμός των αλλαγών και των εξελίξεων ήταν τέτοιος που τα ερωτήματα που ανακύπτουν παρουσιάζουν ραγδαία αύξηση και μέγιστη συχνότητα, η οποία πιθανότητα θα αυξηθεί ακόμη περισσότερο.

Επομένως: Ναι, υπάρχουν εκκρεμή ερωτήματα που περιμένουν απάντηση. Και ίσως αποδεικτούν περισσότερα απ' όσα νομίζουμε.

— Πιστεύετε ότι σήμερα υπάρχουν ζητήματα για τα οποία στοχαστές, φιλόσοφοι, πολιτικοί θεωρούνται υπόλογοι έναντι της κοινωνίας;

— Οι υπάρχουν ζητήματα δισηπύτα το ξέρουμε όλοι μας και το ζούμε καθημερινά. Το θέμα είναι σε ποιους αποδίδεται η δημιουργία τους, κατά ποιο ποσοστό, πόσο αυτό είναι αληθινό και πόσοι ή ποιοι αποφεύγουν τις ευθύνες τους, κρύβονται ή πονηρώς «ποιούν την νήσσαν». Όσον αφορά τους φιλόσοφους και τους στοχαστές, μάλλον δεν έχουν ευθύνη για τα δισηπύτα ζητήματα, οπωσδήποτε δεν τα δημιούργησαν αυτοί, ασφαλώς τα εντόπισαν (αυτό νομίζω είναι το έργο τους και/ ή η δυνατότητα τους), πιθανώς από τη μελέτη τους πάνω σ' αυτά να βοηθήθηκε η κατανόηση των ζητημάτων. Αρα λιγότερο πιθανόν να βοηθήσαν στην επίλυσή τους.

Ασφαλέστατα ευθύνες και για τη δημιουργία ζητημάτων ή προβλημάτων και για τη διαίωσή τους ή τη μη επίλυσή τους φέρουν οι πολιτικοί που, κατά τεκμήριο, έχουν ή πρέπει να έχουν τα μέσα επίλυσης, είτε με σωστές αποφάσεις είτε με σωστές ενέργειες.

Πέραν όμως των πολιτικών, ευθύνες πιστεύω ότι έχουν και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, οι επαγγελματίες που είναι εφοδιασμένοι με πανεισιθημικές σπουδές, η εκκλησία, η κοινότητα των πνευματικών ανθρώπων, αλλά και ο κάθε πολίτης και πολιτίσας, που αυτοί εκλέγουν την πολιτική τους ηγεσία. Διαλέγουν εφημερίδα, περιοδικό, κανάλι ή ραδιοσταθμό, το βιβλίο που θα διαβάσουν αυτοί και τα παιδιά τους, την ταινία που θα δουν, τη θεατρική παράσταση που θα προτιμήσουν. Αλλά που, τις πιο πολλές φορές, επιλέγουν το βόλεμα, αδιαφορώντας για τα περαιτέρω, προτιμώντας ν' αναζητούν υποκριτικά, κατόπιν, υπεύθυνους για όσα δυσάρεστα και δισηπύτα ζητήματα αργά ή γρήγορα θα προκύψουν. Μην κρυβόμαστε πίσω από το δάχτυλό μας. Η ευθύνη, ανεξαρτήτως μεγέθους, είναι κοινή, πέφτει λιγότερο ή περισσότερο σε όλους μας. Αρα ποιος είναι υπόλογος και σε ποιον;